

دوست دارم، دوستش ندارم

کدام بهتر است؟ دوستی مسبوق به آشنایی، آنچنان که در دنیای واقعی مرسوم است یا آشنایی مسبوق به دوستی، آنچنان که در دنیای مجازی شاهد آن هستیم؟

کدام بهتر است؟ دوستی مسبوق به آشنایی، آنچنان که در دنیای واقعی مرسوم است یا آشنایی مسبوق به دوستی، آنچنان که در دنیا، محاذ، شاهد آن، هستیم؟ ما در فضای واقعی ابتدا با یکدیگر آشنا می شویم و این آشنایی زمینه دوستی است، ولی در فضای مجازی ابتدا دوست می شویم و به حریم یکدیگر راه می یابیم و سپس در نتیجه این دوستی، شاید آشنایی نیز حاصل شود. پس با دو نوع متفاوت از رابطه مواجهیم، یکی دوستی مسبوق به آشنایی و دیگری آشنایی مسبوق به دوستی. بسته به این که مراد از دوستی و آشنایی چه باشد، کارکرد آن، ده نوع مختلف از ماهادات اجتماع، نه متفاوت خواهد بود. اگر مقصود، ایجاد پیوندهای دوستانه نزدیک و تنگاتنگ باشد طبعاً به شناختی درخور نیاز است. شناختی که تنها با دقت در جزئیات رفتاری مشهود حاصل می شود نه با تصویری که هر کس به صورت مکتوب و گزینش شده از خود ارائه می دهد، اما اگر مراد از دوستی، تشکیل یک اجتماع متکثر از افراد با اشتراکات حداقلی باشد که بناست نیاز ما را به حضور در جمع برطرف نماید و از این بیشتر نباشد و نشود، طبعاً داشتن حد و مرز میان خود و دیگران و ناشناس بودن و خود واقعی خویش را پنهان نمودن می تواند انتخاب بهتری برای پیشگیری از آسیب های حاصل از روابط اجتماعی اینچنینی باشد. پس در پاسخ به پرسش نخست که «کدام بهتر است»، پرسش هایی دیگر مطرح می شود همچون از چه نظر؟ در چه موقعیتی؟ و با چه مقصود و غایتی؟ که باید ابتدا به آنها پاسخ گفت. وقتی مراد از برقراری رابطه، داشتن ارتباطی منسجم با حداکثر فایده و حد بالای از دوام و مسئولیت است، اکثراً به اتصال صرف آن هم از نوع اینترنتی اش بدون هر گونه آشنایی قبلی، خطایی آشکار خواهد بود؛ بخصوص وقتی مترصد شناخت واقعی انسان ها باشیم یا قصد برقراری پیوندهای مهمی همچون ازدواج را داشته باشیم. اما از طرف دیگر، اگر از تعهد و مسئولیت گریزان باشیم و بخواهیم دیگران را فقط به مثابه مخاطبانی دورادور برای نوشته های خود یا همراهانی ناشناخته برای لحظات گریز از روابط نزدیک و درگیرانه بنگریم آن وقت دنیای مجازی به مراتب مفیدتر و کارتر خواهد بود و ترجیح دوستی بی شناخت و هر آن قابل فسخ، به دوستی نزدیک و مبتنی بر آشنایی قبلی، ترجیح معقولی محسوب خواهد شد. نیز وقتی به دنبال داشتن روابط عمومی بالا باشیم و گستردگی مخاطب برایمان مهم تر از داشتن پیوندهای واقعی و مستحکم باشد، اما آنما هم، مقاصد و اهداف هم نم، همان دست به اندازشگذاشته ده بک، با دنگ، احسان داد؟ دنیای امروز، دنیای پیچیده ای است. نه می شود با اتخاذ موضعی مومنانه نسبت به فناوری، چشم را بر آسیب های روشن و شکاف های آشکاری که بخصوص در روابط اجتماعی ایجاد شده بست و نه می توان سودای بازگشت به پیشامدرنیته داشت و به اقتضائات ناگزیر این عصر بی اعتنا بود. نه می توان تقصیر را به طور کامل بر گردن رسانه های مجازی انداخت و نه می توان منکر تأثیر مشهود این جایگزین های امروزی ارتباط، بر سستی پیوندهای اجتماعی این زمانه شد، اما چنان نیست که فضاهای مجازی، علت تامه فاصله گرفتن ما از واقعیت باشند و همه آتش ها از گور رسانه و به طور خاص اینترنت بلند شود. این فضاها ممکن است نه علت که معلول واقعه ای باشند که در حیات اجتماعی ما رخ داده است. حتی می توانند تنها دستاویز ما برای بقا در زمانه ای باشند که همه چیز در آن به قدری سرعت گرفته که کوچک ترین تأملی را هم نمی توان برتافت. عصری که در آن دیگر نه می شود لذت انتظار نامه دوست را چشید و نه می شود سفر را به معنای واقعی کلمه تجربه کرد و در راه رسیدن به مقصد، نه محنت کشید.

دوستی های امروز، حتی از نوع غیرمجازی اش، سفر با هواپیماست نه طی طریق با کاروان. گفته اند آدم ها را در سفر بشناسید ولی دوستی های امروز دیگر سفری نیست که بتوان از دل آن دیگران را شناخت. دیگر این راه نیست که موضوعیت دارد، همه چیز معطوف به مقصد است و تعجبی ندارد اگر همه خود را بازیچه مقاصد و اهداف دیگران می بینند. آبخور آفات ناگزیری که در روابط اجتماعی امروز حاصل شده، نه لزوماً مجاز و تکنولوژی که حرکت پرشتاب ما از زندگی اجتماعی به سوی حیات فردی است و شگفت آن که در این میان بیش از همه، فردیت و خلوت ماست که از دست می رود. دوستی های این عصر گاهی مجازی هایش از حقیقی ها پایدارتر که نه، مدت دارتر می شوند و گاهی حقیقی هایش از مجازی ها گذراتر و این خود گواه روشن، معلوم، مدون، مهشاه است.

همه می دانیم که دوستی ها اگر عمیق تر باشند مفیدترند و زندگی در میان سیاهی لشکر دوستان دورادور هرگز نمی تواند ما را از کابوس تنهایی برهاند، اما دوستی از جنس محبت است و مثل عشق، جوششی است نه کوششی. شاید فقط بشود زمینه را برایش فراهم کرد، ولی نمی شود آن را به صورت برنامه ریزی شده و هدفمند با طرح و نقشه قبلی ساخت و پرداخت. با ترک اعتیاد به فیسبوک، توئیتر، اینستاگرام، وایبر و واتس آپ ما مهربان تر نمی شویم و آن انقلابی که باید در ما به وجود بیاید به یکباره رخ نخواهد داد. کوبیدن مدام بر طبل دشمنی با تکنولوژی همانند اصرار مکرر ناظمی سختگیر بر اهمیت درس و مدرسه در مقابل بازی و تفریح یا همچون اصرار مدام والدینی ناآگاه بر اهمیت مسئولیت خانوادگی در مقابل روابط دوستانه و فرحبخش است که نتیجه ای جز اصالت یافتن بازی و خوشگذرانی در ذهن کودک و گریزانی او از مدرسه و خانواده ندارد. مگر نه این که غایت تکنولوژی، آسان تر کردن زندگی و فراهم نمودن رفاه بیشتر و گزینه هایی افزون تر برای انتخاب است؟ تکنولوژی درواقع فقط یک ابزار است ولی حالا دیگر وسیله ای است که به هدف بدل شده و مقصود اصلی یعنی خود زندگی را

از باد بده است. باز، همانشمه، که دنگ اصالت یافته ه گنده، از آن، نیست بلکه همه حنا، حنا، محه، آن، م، ح. خد.

دوستی واژه مقدسی است؛ چراکه نه فقط بر تعهد و مسئولیت که از آن مهم تر بر عشق و محبت مبتنا دارد. ما در زبان فارسی برای ابراز محبت از فعل «دوست داشتن» استفاده می کنیم و از همین مصدر نیز «دوستی» را مشتق کرده ایم. ما ایرانی هستیم و حتی در کاربرد واژه نیز که خاستگاه اصلی تفکر است، متفاوت از دیگران عمل می کنیم. پس چرا باید مقهور زبان، فرهنگ و شیوه زندگی دیگری باشیم که از ما نیست و بلکه در مراتبی کاملاً بر ماست. مقهور بودن یعنی خودباختگی، احساس ضعف و دنباله روی بی چون و چرا. حتی انکار دیگران برای اثبات خویشتن نیز ریشه در مقهوریت دارد. ما نه نیازی به حیات تکنولوژیک داریم، نه نیازی به رد یا طرد منفعلانه آن. فقط کافی است نیم نگاهی هم به خودمان داشته باشیم. به خودمان و داشته های فراوانی که بی صبرانه انتظار دیده شدن دارند و می توانند پاسخی دیگرگونه برای چراهای امروزمان داشته باشند. پاسخ هایی نه از جنس مسئولیت، تکلیف، مقابله و محاکمه که از جنس محبت، شناخت، خلوت و وصل و این وصال، دیگر همان اتصال و کانکت آزادانه یا حتی پیوند و ارتباط مسئولانه نیست. نوعی بستگی روحی و عاطفی است که خاستگاهش عمیق ترین لایه های وجودی انسان است نه چارچوب های قراردادی مرسوم که ما را به گریز ترغیب می کنند و کثرت دوستان ناشناخته یا حتی، شناخت دهستان، معده، ا، د، نظام، اصا، حله م، دهند.

آزاد جعفری / جام جم